

De Mose. Anno mundi 2483. Moses Propheta sanctissimus et vetustissimus, et primus inter scriptores Ecclesiasticos, natus est, secundum meum computum, anno his millesimo quadringentesimo tertio, ab initio mundi. Vixit annis centum viginti. Anno octogesimo vite sue suscepit jussu Dei principatum Hebræorum, id est, anno mundi 2483, obiit anno mundi 2523. Scripsit Pentateuchum, id est, quinque volumina: quorum nomina ab Hebræis sumuntur a primis verbis librorum. Haque primum vocant Bereschit, id est, In principio. Secundum, Ve elle semot, id est, Hæc sunt nomina. Tertium, Vaicra, id est, Vocavit autem. Quartum, Vaiedabber, id est, Locutusque est. Quintum, Elle addebarim, id est, Hæc sunt verba. Græci et Latini denominant hos libros a materia, de qua agitur in principio libri, et quidem primum librum vocant Genesim, quia initio scribitur generatio cæli et terræ, et reliquarum rerum creaturarum. Exodum vocant librum secundum, quia initio describitur egressio filiorum Israel de Aegypto. Exodus enim egressum significat. Tertium vocant Leviticum, quoniam in eo describitur officium Levitarum circa tabernaculum, sacrificia, et alia id genus. Quartum vocant Numeros, quoniam initio libri numeratur multitudo filiorum Israel per tribus et familias suas. Quintum vocant Deuteronomium, quasi secundam legem, quoniam in eo repetitur et explanatur lex Domini data in monte Sina,

De Mose. Anno mundi 2483.

Moses Propheta sanctissimus et vetustissimus, et primus inter scriptores Ecclesiasticos, natus est, secundum meum computum, anno his millesimo quadringentesimo tertio, ab initio mundi. Vixit annis centum viginti. Anno octogesimo vite sue suscepit jussu Dei principatum Hebræorum, id est, anno mundi 2483, obiit anno mundi 2523. Scripsit Pentateuchum, id est, quinque volumina: quorum nomina ab Hebræis sumuntur a primis verbis librorum. Haque primum vocant Bereschit, id est, In principio. Secundum, Ve elle semot, id est, Hæc sunt nomina. Tertium, Vaicra, id est, Vocavit autem. Quartum, Vaiedabber, id est, Locutusque est. Quintum, Elle addebarim, id est, Hæc sunt verba. Græci et Latini denominant hos libros a materia, de qua agitur in principio libri, et quidem primum librum vocant Genesim, quia initio scribitur generatio cæli et terræ, et reliquarum rerum creaturarum. Exodum vocant librum secundum, quia initio describitur egressio filiorum Israel de Aegypto. Exodus enim egressum significat. Tertium vocant Leviticum, quoniam in eo describitur officium Levitarum circa tabernaculum, sacrificia, et alia id genus. Quartum vocant Numeros, quoniam initio libri numeratur multitudo filiorum Israel per tribus et familias suas. Quintum vocant Deuteronomium, quasi secundam legem, quoniam in eo repetitur et explanatur lex Domini data in monte Sina,

BIBLIOTECA CENTRAL

De Job.

Job, ad miraculum usque sanctus, et doctus, ante Mosem vixit. Nam ex sententia Hebræorum, et Sancti Hieronymi in questionibus Hebraicis, Job non descendit ab Esau, sed a Nachor fratre Abrahamæ: et fuit tertius a Nachor fratre Abrahamæ ac per hoc multo antiquior Mose. Quod etiam ex ætate colligitur, Job enim vixit centum quadraginta annis post plagas, ut dicitur in fine libri, et antea vixerat multos annos, cum septem filios et tres filias genuisset. Quare non male Sanctus Isidorus in lib. de vita et morte Patrum cap. 24. scribit, Job vixisse 248. annos, ad quam ætatem Mosis tempore nemo perveniebat. Mihi sententia Sancti Hieronymi semper visa est probabilior, tum propter distantiam ætatis, ut diximus: tum quia pronepos ille Esau, non dicitur Job, sed Jabab, ut notum est ex Gen. cap. xxxvi. quo nomine nunquam vocatur Job, neque in libro Job, neque apud Ezechielem cap. xiv. neque Tobia primo, neque Jacobi quinto, in quibus solis locis fit mentio Sancti Job. Ac ut magis appareat differentia: sciendum, sanctum Job, ita scribi Hebræicè אִיּוֹב pronepotem autem Esau, ita scribi אִיִּשָׂוּ ubi differentia est in ipsis radicalibus litteris. Quod autem aliqui respondent, litteram aleph, aliquando excidere, et nomina sæpe contrahi; non magni momenti est. Nam litteræ radicales non solent excidere: et si, Job, esset nomen contractum, aliquando legeretur integrum in libro, ubi passim nominatur: nusquam autem legitur, nisi Job.

At contra objicitur argumentum ex editione 70. Interpretum. Habetur enim in ea editione appendix ad finem libri Job, in qua dicitur, Jobum fuisse de filiis Esau, et quintum ab Abraham. Sed ea appendix non videtur de textu 70. sed ab aliquo addita: alioqui non ita libere a Sancto Hieronymo rejiceretur. Sed quicquid de hoc sit, auctorem libri Job Sanctus Isidorus lib. vi. originum cap. 2. scribit fuisse Mosem, aut ipsum Job, aut alium ex Prophetis. Et quidem non pauci contendunt, auctorem libri fuisse Job, sed non pauciores volunt fuisse Mosem.

Mihi utraque sententia videtur vera, si ita dicamus, ab ipso Job fuisse annotatas res ejus gestas lingua Arabica: sed a Mose fuisse postea ex volumine Job compositum li-

brum, quem nunc habemus lingua Hebraica, addito principio, et fine, id est, additis illis verbis, [Vir erat in terra Hus, nomine Job simplex et rectus, et timens Deum, et recedens a malo:] et ad finem addita morte ipsius.

Quod autem liber, qui nunc exstat, sit Mosis potius quam Job: ideo mihi persuadeo, quia et Hebræi doctores ita sentiunt, et rationes non contemnendæ pro hac sententia possunt afferri.

Primum enim si Job esset auctor libri, qui nunc exstat, primus scriptor sacer esset Job, non Moses. Jam enim ex ætate ostendimus, et ex ipsa Scriptura, Jobum fuisse antiquiorem Mose. At communi consensu, Moses est primus scriptor Ecclesiasticus.

Deinde si Job esset auctor libri hujus, non esset hic liber in canonem Scripturarum ab Hebræis admissus. Job enim non fuit de filiis Israel, sed Idumæus, vel Arabs: Idumæi autem et Arabes pro hostibus habebuntur ab Hebræis.

Præterea liber Job Hebraice scriptus est, non Syriace, vel Arabice, quamvis aliqua vocabula Arabica in eo legantur, præsertim quando introducuntur loquentes amici Job: at Job, non Hebraice scripsit, si quid scripsit, sed lingua sua. Quod si non est Job auctor libri hujus, nulli melius tribui potest hoc opus, quam Mosis, qui fuit temporibus Jobi. Quod enim quidam dicunt, auctorem hujus libri esse Salomonem, ex auctoritate Sancti Gregorii Nazianzeni, oratione ad Julianum exactorem fributorum, non magnificandum est; nam Sanctus Gregorius non dicit, Salomonem esse auctorem libri Job, sed solum citat sub nomine Salomonis quædam verba, quæ habentur apud Job cap. iii. Sed facile fuit ut Sanctus Gregorius ex lapsu memorie verba unius auctoris tribuerit alteri præsertim cum eo loco verbis, quæ sunt apud Job, adjunxerit etiam alia, quæ non sunt apud Job.

De Josue. 2523.

Josue filius Nun, successor Mosis fuit in principatu Hebræorum anno mundi 2524. qui populum post obitum Mosis rexit annis 26. et obiit anno centesimo decimo vite suæ, ut habetur in ultimo capite Josue. Quis auctor fuerit libri Josue, non est omnino certum. Nam Sanctus Athanasius in synopsi recte monet ex nomine libri non necessario

colligi auctorem, sed materiam. Dicitur enim liber Josue, quia continet res gestas Josue: et eadem modo dicuntur libri alii, vel Judith, vel Ruth, vel Regum, vel Tobia, aut Judith, aut Esther, aut Macchabæorum-Theodoreti in lib. de questionibus in Josue existimat, librum Josue scriptum ab auctore anonymo, qui scripsit librum Justorum, de quo dicitur Josue x. « Nonne scriptum est hoc in libro Justorum? » Sed hoc argumentum nihil efficit. Nam non agitur eo loco, nisi de ingenti illo prodigio, quo, ad verbum Josue, sol et luna steterunt. Hoc enim prodigium cum aliis similibus videtur annotatum fuisse in aliquo libro, qui dicebatur liber Justorum.

Sanctus Isidorus lib. vi. originum cap. 2. affirmat, librum Josue scriptum fuisse ab ipso Josue. Et hoc verissimum nobis esse videtur, tum quia in extremo capite hujus libri dicitur de Josue, [scripsit omnia verba hæc in volumine legis Domini.] tum quia omnino credibile est Josue ministrum, discipulum, et successorem Mosis, imitari voluisse dominum et magistrum, et prædecessorem suum: ut sicut ille ad æternam memoriam litteris mandaverat res gestas in populo Dei usque ad sua tempora; ita et ipse faceret, cum et nec scientia, nec assistentia Spiritus sancti in scribendis sacris historiis deesset. Porro pauca, quæ adduntur in fine libri de morte ipsius et sepultura, sine dubio scripta sunt a successoribus, quicumque illi fuerint, et verisimile est a Samuele, vel Esdra.

De Samuele Propheta. 2878.

Samuel Propheta fuit, ultimus judex et princeps populi, antequam reges creari cœpissent. Suscepit autem principatum anno mundi 2878. præfuit annis 20. Hunc fuisse auctorem libri Judicium, et Ruth, et libri primi Regum, docet Sanctus Isidorus lib. vi. Originum cap. 2. et quod attinet ad librum primum Regum, in quo continentur res gestæ Davidis, testatur liber primus Paralip. cap. ult. eum scriptum fuisse a Samuele.

Dicitur etiam lib. I. Reg. cap. x. a Samuele fuisse scriptam legem regni: hæc non videtur exstare.

De Davide. 2919.

David rex et Propheta regnare cœpit anno mundi 2919. et regnavit annis 40. ut scribi-

tur lib. iii. Reg. cap. ii. scripsit librum Psalmorum centum quinquaginta. Sic enim docent Chrysostomus, Theodoretus, Cassiodorus, Euthymius, et alii præfatione in Psalmos, et Sanctus Augustinus lib. xvii. de Civitate Dei cap. 14. Quamvis autem Sanctus Hieronymus præfatione in Psalmos, et Sanctus Hieronymus in epist. ad Cyprianum, velint Psalmos esse compositos ab auctoribus, qui nominantur in titulis, ut a Mose, Salomone. Asaph, Chore, Idithun: tamen probabilior existimamus sententiam priorem. De qua re disserimus præfatione in explanationem Psalmorum. Exstat quidem Psalmus quidam brevis extra numerum centum quinquaginta Psalmorum; sed eum apocryphum existimamus, quia Concilium Laodicenum cap. ultimo, et Tridentinum sess. 4. non ponunt in canonem Scripturarum nisi Psalmos 150.

Porro David non solum Propheta eximus fuit, sed etiam poeta venustissimus, et doctissimus: et scientiam habuit historiæ sacræ, legum divinorum, moralis et naturalis philosophiæ. Quæ omnia in Psalmis mirifice apparent.

De Gad. et Nathan. 2959.

Gad et Nathan Prophetae prosecuti sunt res gestas Davidis, quæ habentur in libro primo et secundo Regum, et initio tertii, ab eo loco ubi desinit Samuel. Sic enim scribitur lib. i. Paralipom. cap. ultimo (gesta regis David priora, et novissima, scripta sunt in libro Samuel videntis, et in libro Nathan Prophetae, et in volumine Gad videntis.) Ætas horum duorum Prophetarum necessario debet poni post obitum Davidis, qui obitus contigit anno mundi 2959.

De Salomone rege sapientissimo. 2959.

Salomon rex, Davidis regis filius, regnare cœpit anno mundi 2959. et regnavit annis 40. ut scribitur Regum lib. iii. cap. 2. Scripsit sine ulla controversia libros tres, Proverbia, Ecclesiastem et Cantica canticorum. De libro Sapientiæ nonnulla questio est. Nam non habetur in codicibus Hebraicis, sed solum in Græcis, et Philoni adscribitur Judæo, teste Sancto Hieronymo, præfatione in Proverbia Salomonis. Sed tamen a veteribus Patribus communi consensu hic liber tribuitur Salomoni, ut notum est ex Eusebio, lib.

iv. hist. cap. 22; Tertulliano de præscriptione; Cypriano, de mortalitate; Hilario, in Psalm. cxxvii. Ambrosio, sermone 8. in Psalm. cxviii. Basilio, lib. v. in Eunomium; Epiphano, hæresi Anomæorum, et Augustino, tract. in Psalm. lxxiii. et ipse auctor libri Sapientie cap. ix. testatur, se fuisse regem in Israel, et sibi a Domino imperatum, ut templum ædificaret: quæ in Salomonem proprie conveniunt. Sed hæc discordia facile conciliabitur, si dicamus, sententias hujus libri esse Salomonis, sed collectas in unum volumen, et Græcis verbis expressas a Philone, non illo, qui tempore Cæi imp. floruit, sed alio antiquiore. Josephus lib. viii. antiquitatum cap. 2. refert a Salomone scriptos fuisse libros odarum et carminum quinque supra mille: et parabolarum libros ter mille. Item scriptas ab eo fuisse incantationes, quibus morbi curantur, et Dæmones pelluntur. Quæ videntur parum verisimilia; sed sive sint vera, sive falsa, certum est ea hoc tempore non exstare et fortasse ex verbis Josephi, occasione accepertur aliqui perditum homines tribuendi Salomoni librum perniciosissimum, qui inscribitur, Clavicula Salomonis.

De Ahia. et Addo. 3000.

Ahias et Addo scripserunt res gestas Salomonis, ut habetur in secundo libro Paralipomenon cap. ix. sive sinteæ, quæ narrantur in tertio libro Regum, sive res aliæ. Quis autem scripserit reliqua quæ habentur in libro tertio Regum, post caput undecimum, et in toto quarto, et in duobus libros Paralipomenon, non est omnino certum: sed credibile est scripta fuisse a sacerdotibus et Prophetis illorum temporum.

De Osea. 3170.

Propheta tam majores quam minores flourerunt post divisionem regni, quæ facta est post obitum Salomonis. Quo etiam tempore vixerunt auctores librorum Tobie, Judith, et Esther. Sed ut eos ordine disponamus, statuendum esse videtur ut certum, Prophetas minores eo prophetasse ordine, quo in Bibliis Hebraicis et Latinis collocantur quamvis in Græcis sit aliqua diversitas, et de Abdia et Habacuc sit non exigua difficultas. Ratio hujus fundamenti est, quia videmus, Prophetas majores sine ulla contro-

versia suo ordine collocatos, ut Isaias præcesserit Hieremiam, et Hieremias Ezechielem, et Ezechiel Danielem. Item quia magna pars Prophetarum minorum sine ulla dubio ita collocati sunt, ut Oseas Joelem præcedat, et in fine Aggæus Zachariam, et Zacharias Malachiam, proinde colligi potest, omnes esse suo ordine dispositos: neque excogitari potest ulla ratio, cur prior tempore debuerit posteriori postponi: nisi cum classis (ut sic loquar) variatur. Majores enim Prophetæ suam classem faciunt, et minores quoque suam. Sed nos ex utrisque unam classem faciemus, ut secundum ordinem temporis omnes collocemus.

Primus omnium tam majorum quam minorum fuit Oseas, qui prophetavit, ut ipse testatur, in diebus Ozia, Joatham, Achaz, et Ezechia, regum Juda, et in diebus Hieroboam filii Joas regis Israel. Annus autem quo regnare cepit Ozias in Hierusalem, fuit vicesimus septimus, quo regnavit Hieroboam in Samaria, videlicet ter millesimus centesimus septuagesimus. Fuit autem Oseas de tribu Issachar, ut Epiphanius testatur: et jussu Domini accepit uxorem fornicariam, ut significaretur fornicatio populi, per idololatriam a Deo: et propter hoc peccatum prædixit captivitatem decem tribuum; et deinde captivitatem etiam duarum aliarum tribuum, quæ facta est per Nabuchodonosor.

De Isaiâ. 3190.

Post Oseam sequitur proxime Isaias primus ex majoribus. Quamvis enim tam Osee quam Isaias initio dicant, se prophetasse in diebus Ozia, Joatham, Achaz, et Ezechia; tamen Eusebius in chronico, et Sanctus Hieronymus in primum caput Osee, scribunt Oseam fuisse primum, et Isaiam secundum in scribenda prophetia. Et videtur hoc posse confirmari tum ex illis verbis Osee. (Principium loquendi Domino in Osee): quo significari videtur, inter multos, qui eodem fere tempore prophetaverunt, primum fuisse Oseam; tum ex eo quod Oseas addit, se visionem vidisse, non solum in diebus Ozia, sed etiam in diebus Hieroboam, ut videlicet significaret, se visionem vidisse, et prophetasse ad initium regni Ozia, quod concurrebat cum fine regni Hieroboam: Isaias autem non meminit Hieroboam, quia non prophetavit in diebus ejus, ac per hoc non prophe-

tavit ad initium regni Ozia, sed postea. Sed quicquid sit de his rationibus, nos nitimur auctoritate Sancti Hieronymi, et Eusebii, qui Isaiam collocant post Oseam.

Isaias igitur unus est et primus ex majoribus Prophetis, scripsit librum magnum, imo etiam majorem quam ullus alius Propheta, et scripsit ante omnes alios Prophetas majores.

Dicuntur enim Prophetæ majores, qui singuli suos scripserunt libros integros; minores autem dicuntur illi, quorum prophetiæ omnes simul unico libro apud Hebræos continentur. Fuit vir nobilis ex tribu Juda, et facundissimus, ut ex ejus volumine quisvis intelligere potest. Scripsit autem de adventu Christi, de nativitate ejus ex Virgine, de vita, de prædicatione, de regno, de miraculis, de passione, de sepultura, de aliis ejus mysteriis, ut Evangelista potius quam Propheta fuisse videatur. Scripsit etiam de vocatione gentium, et de gloria Ecclesie, plane admirabiliter. Obiit sub Manasse rege filio perditissimo Ezechia regis optimi; jussu ejusdem Manasse sectus in duas partes, crudelissimo supplicio, ut Epiphanius testatur in libro de vita et morte Prophetarum. Sed Deus eodem auctore Epiphano, sepulcrum ejus gloriosum miraculis reddidit.

De Joel. 3195.

Græci post Oseam ponunt Amos: sed Hebraici et Latini codices ponunt Joel. Sed non est res magni momenti, quia fuerunt omnes isti tres Prophetæ synchroni, id est, contemporanei, ut Sanctus Hieronymus loquitur initio explicationis Osee. Et quia Joel non designat tempus, quo prophetaverit, intelligitur prophetasse sub eisdem regibus, ut scribunt Sanctus Hieronymus in caput primum Joelis, et Sanctus Augustinus lib. xviii. de Civitate Dei cap. 27. et Theodoretus in prologo super duodecim Prophetas.

Porro Joel prædixit duabus tribubus, quibus Propheta datus erat a Deo, Babylonicam captivitatem, easque ad pœnitentiam hortatur, et in extremo vaticinio prædixit adventum Messie, et Spiritus sancti per eum mittendi, et ultimi judicii diem. Obiit in pace.

De Amos. 3195.

Amos prophetavit eodem tempore. Nam

initio dicit se visionem suam vidisse in diebus Hieroboam filii Joas.

Prædixit ipse quoque captivitatem, et alia gravia flagella; et gravissime in scelera inventus, filio Amasie sacerdotis fuste inter tempora percussus interit, ut Epiphanius testatur in libro de vita et morte Prophetarum.

De Abdia. 3195.

Abdias, ab Eusebio in Chronico, ponitur temporibus Achab regis Israel, ac per hoc longe ante Oseam, et Isaiam, et Joel, et Amos. Idem videtur sensisse Sanctus Hieronymus, et Sanctus Epiphanius. Abdias enim a Sancto Hieronymo in commentario creditur esse illo dispensator domus Achab regis, qui abscondit centum Prophetas, eosque pavit, quo tempore Jezabel uxor Achab, Prophetas Domini persequebatur, de qua re loquitur Scriptura lib. III. Regum c. xviii. sed Epiphanius hunc eundem Abdiam Prophetam existimat esse illum quinquagenarium principem, cui pepercit Elias, ne ab igne de celo misso absumeretur. De qua historia Scriptura loquitur lib. iv. Regum cap. 1. Neque dissentit Epiphanius a Hieronymo, quia potest fieri, ut ille, qui erat dispensator in domo Achab, postea factus sit dux militiæ in domo Ochozie filii Achab. Sed maxima difficultas est, quia idem Sanctus Hieronymus in primum cap. Osee scribit. Abdiam fuisse contemporaneum Osee, Joelis, et Amos, et quantum locum habere inter Prophetas minores: et non potest fieri, ut ille Abdias, qui vixit tempore Achab, pervenerit ad tempora Ozia, et Ezechia, in quibus temporibus prophetarunt Osee, Joel, et Amos. Achab enim antiquior fuit Ozia, plus centum quinquaginta annis.

Contra autem videtur Abdias posterior fuisse non solum Osea, Joelle, et Amos, sed etiam Michææ, et Jona, et aliis multis. Nam in prophetia sua meminit belli Chaldaeorum contra Hierusalem, et captivitatis ejusdem urbis tanquam jam peractæ, et præteritæ, ut videatur collocandus post Hieremiam.

Mihi tamen placet sententia Sancti Hieronymi, qui (ut paulo ante dixi) facit Abdiam æqualem Osee, Joelis et Amos. Quod autem alibi dixit Prophetam Abdiam fuisse dispensatorem domus Achab, non ex mente sua, sed ex traditione quadam Judaica di-

xisse videtur, quæ traditio non alio fundamento nititur, nisi similitudine nominis, quasi non potuerint esse plures Abdiæ.

Quod autem hic Propheta meminert captivitatis Babylonicæ, non cogit, ut sentiamus, illum prophetasse post captivitatem: nam more Prophetarum loquitur de captivitate illa futura per verbum præteriti temporis.

Igitur Abdiæ Prophetavit contra Idumeos, et non solum prædixit exitum eorum, sed etiam causam exitii, quia videlicet tempore captivitatis Babylonicæ futuri essent Idumæi socii Chaldæorum contra filios Israel.

Obit hic propheta in pace, Epiphania autem loco citato.

De Jona. 3495.

Jonas Propheta eodem tempore prophetavit, quo superiores Prophete, ut scribunt Sanctus Hieronymus in prologo Jonæ, Eusebius in chronico, et lib. x. de præparatione Evangelica cap. ultimo, et Sanctus Augustinus lib. xviii. de Civit. Dei cap. 27. Prophetavit autem Jonas contra Ninivitas, et exitum illis prædixit. Et quamvis agentibus illis penitentiam Deus pepererit: tamen postea reversis ad iniquitatem Deus exitum illis immisit, quod Jonas prædixit, ut habemus in libro Tobia cap. xii.

Sanctus Hieronymus in prologo Jonæ refert verba Tobia, quibus expresse dicitur, evertendam Ninivem, ut prædixit Jonas. Sed in nostro libro Tobia cap. xiv. non habetur nomen Jonæ, sed solum (prope erit interitus Ninive, non enim excidit verbum Domini).

Hunc Jonam scribit Epiphanius, in libro de vita et morte Prophetarum, esse puerum illum quem suscitavit Elias ad preces Viduæ Sareptanæ. Quod idem ex traditione Hebræorum refert Sanctus Hieronymus in prologo Jonæ. Quo fundamento nititur hæc traditio, non scio, certe tempora parum coherent.

De Michæa. 3223.

Michæas prophetavit paulo post supradictos. Scribit enim initio prophetiæ suæ: et prophetasse in diebus Joatham, Achaz, et Ezechie, et omittit Oziam, quem Oseas, Isaias, et Amos posuerunt. Proinde prophetavit initio regni Joatham, id est, anno

mundi 3223. prædixit hic Propheta captivitatem primam decem tribuum: prædixit adventum Christi, et nativitatem in Bethleem, et conversionem gentium ad Ecclesiam Dei.

De Nahum. 3264.

Nahum Elecesæus prophetavit post abductas decem tribus in captivitatem a Salmanasar rege Assyriorum, ut testantur Sanctus Hieronymus, Theodoretus, et Theophylactus, in præfatione in Nahum; iidem volunt eum prophetasse tempore Ezechia: illo enim anno decem tribus in captivitatem ductas esse constat ex lib. IV. reg. cap. xviii. Itaque tempus prophetiæ Nahum incidit in annum mundi 3264.

Prædixit hic Propheta exitum regis Assyriorum, et vastationem Ninive per Chaldæos. Et Judæis prædixit, non prevaliturum regem Assyriorum contra Hierusalem, sicut prevaluerat contra Samariam. Obit in pace, teste Sancto Epiphania, in lib. de vita et morte Prophetarum.

De Habacuc. 3283.

Habacuc prophetavit ante captivitatem duarum tribuum, ut docet Epiphanius in libro de vita et morte Prophetarum; et in chronico Hebræorum, quod Seder olam vocant; dicitur Habacuc prophetasse sub rege Manasse filio Ezechia, id est, post captivitatem decem tribuum. Manasses autem regnare cepit anno mundi ter millesimo ducentesimo, octogesimo tertio.

Multi tamen graves auctores volunt, Habacuc prophetasse post captivitatem Babylonicam, ut Sanctus Hieronymus in prologo ad hunc Prophetam, Theodoretus, et alii. Ducuntur hi auctores illo argumento, quod Habacuc Propheta, Angelo eum rapiente, et deferente, attulerit prandium Danieli, in lacu leonum constituto; ac per hoc vixerit tempore Danielis, et ad initium imperii Cyri regis Persarum. Sed nos priori sententiæ adhaeremus, quoniam ipse Habacuc disertis et multis verbis prædixit adventum regis Babyloniæ ad capiendos Judæos. Non est autem moris Prophetarum loqui de rebus præteritis per verba temporis futuri; sed e contrario prædicere futura per verba temporis præteriti. Annuntiare enim præterita, tamquam si essent futura, unusquisque potest sine spirita prophetiæ: Ad argumentum au-

tem de allatione prandii ad Danielem, facile responderi potest, non esse eundem Habacuc Prophetam, unum ex minoribus, et Habacuc Prophetam, qui tulit prandium Danieli: sicut non est idem Michæas Propheta, qui vixit tempore Achab regis Samariæ, cum Michæa Propheta, qui unus est ex duodecim Prophetis minoribus.

Ergo Habacuc de tribu Simeon prædixit adventum Chaldæorum et Babylonicam captivitatem. Prædixit etiam vastationem eorundem Chaldæorum, quæ facta est per Medos et Persas. Et tandem prædixit adventum Christi, passionem, resurrectionem, et secundum adventum in gloria.

De Sophonia. 3340.

Sophonias prophetavit, ut ipse testatur, in diebus Josie regis: et quia non designat Sophonias annum regni Josie, ut facit Hieremias, intelligendum est, Sophoniam prophetasse ad initium regni Josie, id est anno mundi ter millesimo, trecentesimo quadragesimo. Hoc enim anno cepit regnare Josias. Porro hic Propheta concionatur contra peccata, et hortatur ad penitentiam, et prædicit excidium Palestinorum, Moabitarum, Ammonitarum, Æthiopum, et aliarum gentium. Prædixit etiam conversionem gentium, et ruinam idololatriæ. Denique prædixit Christi resurrectionem, Judæorum excæcationem, et exitum ultimum, et Ecclesiæ gloriam, et felicitatem.

De Hieremia. 3337.

Hieremias, Propheta secundus ex majoribus, prophetare cepit anno tertio decimo regni Josie, id est, anno 3337. ab orbe condito, ut ipse initio libri sui testatur: et prophetavit usque ad annum undecimum Sedecia regis, qui fuit ultimus rex Hierusalem: et tunc completa fuit captivitas Babylonica. Fuit autem Hieremias ex tribu sacerdotali, vir mitissimus, et sanctissimus, et post multos labores et angustias lapidibus obrutus ab ingrato populo, vitam cum morte commutavit. Vide Epiphanium de vita et morte Prophetarum.

Scripsit autem vel dictavit insigne volumen, in quo populum, et Principes ejus, ad penitentiam multis sermonibus hortatus est. Prædixit imminem ruinam Hierusalem, et templi domini, et totius regni. Præ-

dixit multa de Christi adventu, de Testamento novo, deque aliis Christianis mysteriis apertissime.

Addidit Hieremias ad finem libri sui Threnos, id est, lamentationes, carmine scriptas, ordine alphabetico, quibus deplorat ærumnas gentis suæ corporales, et spirituales.

Addidit denique epistolam ad populum captivum in Babylone, qua hortatur illos, ut in fide veri Dei persistant, et ab idolorum cultu se absteineant; quam epistolam posuit Baruc in extremo libro suo.

De Baruc. 3366.

Baruc, minister, et amanuensis Hieremie, præter ea quæ scripsit Hieremia dictante, ut colligitur ex c. xxxvi. Hieremias, scripsit proprium volumen quinque capitibus comprehensum; nam sextum est epistola Hieremias. Prophetavit autem Baruc tempore Jechonia regis, ut ipse testatur initio sui voluminis. Regnavit vero Jechonias anno mundi 3366. et solis tribus mensibus regnavit. Proinde hoc ipso anno Baruc prophetavit, et prædixit apertissime Dei incarnationem, et apparitionem in carne humana. Et quamvis hic liber non inveniatur; tamen citatur passim a Patribus sub nomine Hieremias, et a Sancto Cypriano lib. ii. contra Judæos cap. 5. et a Sancto Cyrillo lib. x. in Julianum citatur sub nomine Baruc.

Vide, si placet, defensionem hujus libri Canonici in nostris Controversiis lib. 1. de verbo Dei.

De Ezechiele. 3371.

Ezechiel, tertius ex majoribus, prophetare cepit (ut ipse testatur cap. i.) anno quinto transmigrations Jechonia regis, qui fuit annus mundi 3371. Fuit ipse quoque de genere sacerdotali, vir optimus, et sanctissimus, et prædicabat conceptivis suis eosque ad virtutem hortabatur, sed mercedis loco ab ipso principe populi sui abtruncatus occubuit. Prædixit reversionem populi ad propria loca, et de adventu Domini, et Baptismo, aliisque Christi mysteriis, multa sed obscure, maxime de structura templi, vaticinatus est.

De Daniele. 3398.

Daniel, quartus ex Prophetis majoribus,

abductus est in captivitatem adhuc puer, et perseveravit in captivitate usque ad Cyrum regem Persarum, id est, usque ad finem captivitatis. Cœpit autem prophetare anno secundo Nabuchodonosor regis (ut ipse testatur cap. ii.) sed annus ille secundus non intelligitur ab initio regni, sed ab initio monarchiæ, quam inchoavit, devastata Ægypto. Incidit autem hæc devastatio, et initium monarchiæ, in annum vicesimum tertium regni ejus.

Itaque secundus annus monarchiæ notatus a Daniele, est annus regni vicesimus quartus, et annus mundi 3398. Fuit Daniel de tribu Juda, vir nobilis, et spiritu sapientiæ, et prophetia plenissimus, atque ea de causa gratissimus regibus etiam idololatriæ, et ab eis magnis honoribus cultus. Scripsit multa de Christo, et de tempore adventus ejus, nec non de morte ejus, et de execratione Judæorum; item de Antichristo, et præliis ejus. Prædixit progressum quatuor præcipuorum regnorum, et de bellis futuris inter Græcos, et Persas, et successores Alexandri Magni, tanta perspicuitate, ut aliqui putaverint, sed falso, ea scripta fuisse multo posteriori, quam revera fuerint. Liber hic partim Hebraice partim Chaldaice scriptus est. Didicit enim Daniel in Babylone jussu regis, linguam, et litteras Chaldaeorum. De partibus quibusdam Danielis, quæ ab hæreticis non recipiuntur, vide in primo nostro libro de verbo Dei.

De Aggæo. 3465.

Aggæus prophetare cœpit anno secundo Darii regis Persarum, mense sexto, ut ipse initio testatur. Fuit autem annus ille ab orbe condito 3465. Concionatur Aggæus ad populum, eum exhortans ad reedificationem templi, eumque graviter increpans, quod essent diligentiores in domibus suis ædificandis et ornandis, quam in domo Dei reedificanda. Et prædixit, templum hoc secundum fore multo gloriosius, quam fuerit primum. Quod intelligitur de gloria templi ob Christi præsentiam, sive de Ecclesia Christi, non de structura materiali, ut Sanctus Augustinus ostendit lib. xviii. de Civ. Dei cap. 45.

De Zacharia. 3465.

Zacharias, illo ipso anno secundo Darii prophetavit, sed mense octavo, ut ipse testa-

tur. Itaque Aggæus duobus tantum mensibus Zachariam præcessit. Ipse quoque hortabatur populum ad ædificandum templum, et ad timorem Domini, et obedientiam mandatorum. Prædixit quoque multa per varias similitudines de felicitate Ecclesiæ Christiænæ, et ultima perditione Judæorum.

De Malachia. 3521.

Malachias, ultimus duodecim minorum Prophetarum, prophetavit post Aggæum, et Zachariam, tempore Artaxerxis regis Persarum. Nam cap. ii. reprehendit Judæos, qui duxerant filias alienigenas in uxores: et similis reprehensio exstat apud Esdram lib. i. cap. ix. et constat ex præcedentibus capitibus, hanc objurgationem factam fuisse post templum reedificatum, regnante jam Artaxerxe filio Darii, cujus anno sexto finita est ædificatio templi ut habetur libro primo Esdræ cap. 6.

Malachias posterior est Zacharia, quantum distat annus secundus Darii ab anno primo Artaxerxis, qui regnare cœpit anno 3521. proinde hoc anno vixit, et scripsit Malachias. Hunc Prophetam Origenes existimavit non fuisse hominem, sed Angelum in specie hominis, quia Malachias Hebraice Angelum significat.

Refellit hunc errorem Sanctus Hieronymus in præmio Malachiæ. Quia si propter nomen Angeli deberet negari Malachiam fuisse hominem; eodem modo quia Osea significat Salvatorem, et Joel significat Deum et Dominum, possemus existimare, Oseam fuisse Christum, et Joelem fuisse Dominum Deum.

Alii voluerunt Malachiam fuisse Esdram, et dictum Angelum ob sapientiam, et puritatem vitæ. Hæc est sententia Hebræorum, quam Sanctus Hieronymus nec videtur approbare, nec reprobare. Sed communis sententia, quæ omnino sequenda nobis videtur, est, Malachiam fuisse hominem diversum ab Esdra. Sic docet Eusebius chronico, Sanctus Augustinus lib. xviii. de civ. Dei cap. 36. S. Cyrillus in primum caput Malachiæ, qui dicit non esse audiendos, qui contra sentiunt: Sanctus Epiphanius in libro de vita et morte Prophetarum.

Porro Malachias ex tribu Zabulon erat, ex sententia Epiphani, loco citato, et prædixit abolitionem sacrificiorum Judaicorum, et institutionem sacrificii novi, quod toto orbe

offerendum erat. Prædixit quoque ultimum Judicium, et reversionem Eliæ Prophetæ ad convertendas reliquias Israel, et præter prædictiones, vehementer concionatus est adversus negligentiam Sacerdotum, et alia vitia. Denique in pace quievit adhuc juvenis, teste Epiphano.

De Tobia. 3236.

Historia Tobiae et Judith incidit in tempus Prophetarum minorum, videlicet Nahum et Habacuc, sed visum est conjungere omnes Prophetas simul, neque in chorum ipsorum extraneos admittere. Igitur Tobias senior cum Tobia juniore translatus fuit in civitatem Ninive a rege Assyriorum Salmanasar, et perseveravit usque ad aliquot annos Sennacherib, successoris ejus.

Contigit autem captivitas illa anno sexto Ezechiae regis Juda, qui fuit nonus Osea regis Israel, et ab orbe condito 3264. Quis fuerit auctor libri Tobiae, non est omnino certum, sed credibile est auctorem fuisse Tobiam juniorem, vel seniorem.

Siquidem Angelus Raphael cap. 12. jussit Tobiae utrique, ut narrarent, sive (ut habetur in textu Græco) scriberent omnia mirabilia Domini, quæ ipsi viderant, patientiam videlicet Tobiae senioris, et consolationem magnam quam a Deo per Angelum Raphaelem accepit. Itaque scriptus videtur liber anno mundi 3252, mortuo Sennacherib. Quæ autem in fine libri adduntur de morte Tobiae junioris, sine dubio ab aliquo alio addita sunt.

Porro liber Tobiae scriptus est chaldaice, non hebraice, et ideo fortasse ab Hebræis non agnoscitur pro lib. sacro, transtulit eum in linguam Latinam Sanctus Hieronymus, ut ipse testatur præfatione in Tobiam, et ab Ecclesia Catholica inter sacros libros numeratum fuisse cognoscimus ex Conc. III. Carthaginiensi, ex Innocentio I. in epistola ad Exuperium, ex Gelasio I. in decreto de Scripturis sanctis, et Cypriano in serm. de eleemosyna, ex Ambrosio in lib. de Tobia, ex Basilio in Oratione de avaritia, denique ex Conc. Trident. sess. 4.

De Eliacim auctore libri Judith. 3270.

Quando contigerint quæ narrantur in libro Judith, maxima questio est: alii enim volunt ea contigisse post captivitatem Babylonia-

niam, quia in primo capite fit mentio regis Nabuchodonosor: alii volunt contigisse ante captivitatem illam, sed post captivitatem decem tribuum quæ facta fuit tempore Ezechiae regis Juda: et quamvis tam hi auctores quam illi varient circa tempus præcisum: nobis tamen videtur non posse assignari aliud tempus, quam inter duas captivitates, tempore videlicet regis Juda, Manasse, et regis Assyriorum Merodach Baladam, quem putamus alio nomine dictum esse Nabuchodonosor, qui regnavit etiam in Babylonia. Sed de hac re fuse tractavimus in libro primo de Verbo Dei cap. 12.

Itaque tempus hujus historie erit annus mundi ter millesimus ducesimus septuagesimus. Quis auctor fuerit hujus libri, incertum est ex sententia sancti Isidori lib. vi. Originum cap. 2.

Sed si fidem habeamus Josepho in libro primo contra Apionem, auctor erit Eliacim, qui alio nomine dicebatur Joachim, sacerdos magnus Hebræorum, de quo fit mentio in libro Judith cap. 4. et 15.

Scribit enim Josephus in more positum fuisse apud Egyptios et Babylonios, et potissimum apud Hebræos, ut res gestæ publicæ, scribendæ committerentur sacerdotibus magnis: tempore autem Judith sacerdos magnus erat Eliacim, ut supra diximus.

Porro liber Judith quamvis ab Hebræis et Hæreticis modernis rejiciatur ex canone Scripturarum divinarum, tamen Concilium Nicænum primum hunc librum retulit in numerum librorum divinarum, teste Sancto Hieronymo, præfatione in Judith. Quod idem fecerunt Concilium tertium Carthaginiense cap. 47. et Tridentinum sess. 1. et decretum Gelasii I. de Scripturis sanctis, et Epistola decretalis Innocentii I. ad Exuperium; et Sanctus Augustinus libro secundo de doctrina Christiana cap. 8. et Sanctus Isidorus lib. vi. Originum cap. 4. et Cassiodorus lib. i. divinarum lectionum, et Rabanus lib. ii. de institutione Clericorum, et alii Patres.

Recenset hic liber victoriam divinitus reportatam ab Hebræis contra Holofernem principem militiæ Assyriorum per virtutem nobilissimæ et castissimæ feminae Judith viduæ.

De Esdrâ et Nehemia. 3532.

Esdras sacerdos, vixit sub Artaxerxe rege Persarum, qui imperare cœpit anno ab orbe

condito 3521. Scripsit autem librum primum Esdræ, et fortasse etiam secundum, ut Sanctus Isidorus libro vi Originum cap. 2. quamvis probabilis sit, secundum librum a Nehemia scriptum fuisse, qui post Esdram missus est in Judæam ab eodem Artaxerxe, cuius pincerna erat. Libri tertius et quartus inter apocryphos computantur.

Porro Esdræ sancti Patres docent instauratorem fuisse sacrarum librorum: quod non ita intelligendum est, quasi Scripturæ sacræ omnes perierint in eversione civitatis et templi sub Nabuchodonosor, et ab Esdra divinitus inspirato reparata fuerint, ut fabulatur auctor lib. iv. Esdræ, cap. 14, sed, quod Scripturas Mosis et Prophetarum in varia volumina descriptas, et in varia loca dispersas, et tempore captivitatis non diligenter conservatas, Esdras summa diligentia collectas ordinaverit, et in unum quasi corpus redegerit.

Vide Irenæum lib. iii. cap. 25, Tertullianum lib. de habitu mulierum, Clementem lib. i. Stromatum, Hilarium præfatione in Psalmos, Chrysostomum hom. 8. in epist. ad Hebræos, Theodoretum præfatione in Psalmos.

Addit Sanctus Hieronymus in prologo galæato, Esdræ invenisse novas litteras Hebræicas; et antiquas Samaritanis dimississe.

De Mardocheo auctore libri Esther. 3528.

De tempore historiæ reginæ Esther magna est inter scriptores controversia: nobis olim placuit et hodie etiam placet sententia Josephi Hebræi lib. xi. antiquitatum cap. 6. nec non Severi Sulpitii lib. i. de Sacra historia, Nicephori Constantinopolitani in chronico, et aliorum multorum, quos sine nomine refert Eusebius in chronico. Juxta hanc sententiam Esther nupsit Artaxerxi Longimano, anno ejus septimo, qui incidit in annum mundi 3528. quo eodem tempore floruit Esdras, ut supra diximus, atque hac de causa Sanctus Isidorus lib. vi. Originum cap. 2. docuit, auctorem libri Esther esse Esdræ.

Sed multo probabilis est, auctorem fuisse Mardocheum patrum, et nutricium ipsius Esther, et qui illi semper adfuit, et res gestas omnium optime novit.

Vide plura, si placet, in controversiis nostris lib. i. De Verbo Dei, cap. 7.

De LXXII. Interpretibus et Aristæa. 3720.

Anno decimo septimo Ptolomæi Philadelphi regis Ægypti, qui fuit annus mundi ter millesimus septingentesimus vicesimus, facta est celeberrima illa versio sacrarum Scripturarum ex lingua Hebræica in Græcæ, a septuaginta duobus viris doctissimis, non sine miraculo divino, convenientibus tot hominibus in unam et eandem versionem, ut scribunt Philo lib. ii. de vita Mosis, Josephus lib. xii. Antiq. cap. 2. Tertullianus in Apologetico cap. 18. Athanasius in Synopsi, Epiphanius de mensuris et ponderibus, et Augustinus lib. xviii. de Civ. Dei cap. 45. sed Epiphanius non solum nominat regem, sed etiam annum 17. regni ejus. Qui fuerint viri illi doctissimi, et nomina, exponit Aristæas in suo libro de septuaginta duobus interpretibus, qui exstat in bibliotheca Sanctorum Patrum tomo 7, editionis secundæ. Et quamvis aliqui recentiores existant, Aristæam, qui nunc exstat, non esse illum, qui vixit tempore ipsorum septuaginta interpretum, sed confictum ab Hebræis: tamen vere esse illum ipsum, satis probatur ex eo, quod omnia, quæ citant ex Aristæa Josephus lib. xii. antiq. cap. 2, Tertullianus in Apologetico cap. 18, Eusebius libro octavo de præparatione Evangelica capite primo, et Sanctus Hieronymus præfatione in Pentateuchum, inveniuntur in hoc nostro ad verbum.

Vide, si placet, de LXXII. Interpretibus in nostro libro ii. cap. 6. de Verbo Dei.

De Jesu Sirach. 3759.

Jesus Sirach, qui auctor est libri sacri, qui dicitur Ecclesiasticus, vixit tempore Ptolomæi Evergetis regis Ægypti, ut ipse testatur in præfatione ad librum suum: ipse autem se nominat Jesum Sirach in fine capituli quinquagesimi. Hunc sacrum librum Hæretici recentiores contemnunt: sed eum, ut divinum et sacrum agnoscunt Patres Concilii Carthaginiensis tertii cap. 47. et Trident. sess. 4. Item Pontifices, Innocentius in Epist. ad Exuperium, et Gelasius in decreto de libri sacris: item Sanctus Augustinus de doctrina Christiana cap. 8. Epiphanius in hæresi Anomæorum, Cyprianus lib. iii. epist. 9, Clemens Alexandrinus lib. vii. Stromatum, et alii.

De auctore librorum Macchabæorum. 3860.

Libri Macchabæorum ultimi sunt inter sacros libros Testamenti veteris: sunt autem duo libri (nam duo alii inter apocryphos numerantur), quorum prior continet res gestas Matathæ, et trium filiorum ejus, Judæ Macchabæi, Jonathæ, et Simonis, ab anno mundi 3822 usque ad annum 3856. Hujus libri ignoratur auctor: sed credibile est auctorem fuisse Joannem Hircanum, filium Simonis, qui rebus omnibus interfuit, et fuit summus Sacerdos post patrem suum Simonem, et habuit vitam diuturnam et pacificam in principatu, annorum triginta et unius, et fuit non solum sacerdos, et princeps, sed etiam propheta, ut scribit Josephus lib. xiii. Antiq. cap. 26. Posterioris libri Macchabæorum, qui continet historiam eandem, sed paulo altius incipit, et narrat martyrium insigne Eleazari, et septem puerorum Macchabæorum, et matris ipsorum, auctor fuit Jason Cyrenæus, qui libris quinque omnem hanc historiam comprehendit: quorum librorum epitomen solum habemus, ut dicitur lib. ii. Macchabæorum cap. ii. Hos libros, quicquid Hæretici obstrepant, ut vere canonicos habet Ecclesia, ut perspicuum est ex concilio tertio Carthag. et Tridentino, ex Epist. Innocentii I. ad Exuperium, et Gelasio in decreto de Scripturis sacris, ex Sancto Cypriano lib. i. epist. 3. ad Cornelium, et Sancto Augustino lib. xviii. de Civ. Dei cap. 36. et lib. ii. contra Gaudentium cap. xxiii. Præter hos libros sacros enumerat Sanctus Athanasius in synopsi aliquot libros apocryphos qui non exstant.

De Philone Hebræo. 4024.

Philo Hebræus, vir omnium consensu doctissimus, floruit sub Caio imperatore, ad quem etiam legatione functus est pro gente sua. Hic ponitur a Sancto Hieronymo inter scriptores Ecclesiasticos, quia scripsit in laudem Christianorum, qui sub Sancto Marco Evangelista in Ægypto religiosissime vivebant, Et præterea jure numeratur inter scriptores Ecclesiasticos Testamenti veteris, quoniam Scripturas divinas Testamenti veteris primus exposuit. Scripsit plura quorum catalogum refert Eusebius lib. ii. hist. cap. 17 sed non omnia exstant. Ejus opera ex editione Basileensi anni 1561 hæc sunt:

De mundi officio lib.	1
De allegoriis legis,	2
De Cherubin,	1
De sacrificiis Abel et Cain,	1
Quod deterius potiori insidietur,	1
De agricultura,	1
De plantatione Noe,	1
De temulentia Noe,	1
In illud, <i>Resipuit Noe,</i>	1
De gigantibus,	1
Quod Deus sit immutabilis,	1
De confusione linguarum,	1
De Abrahamo,	1
De profugis,	1
Quis rerum divinarum sit hæres,	1
De Joseph,	2
De Mosis vita,	3
De charitate,	1
De creatione Principis,	1
De fortitudine,	1
De decalogo,	1
De specialibus legibus,	1
De circumcisione,	1
De monarchia,	2
De Sacerdotum honoribus,	1
De victimis,	1
De offerentibus victimas,	1
De meretricis mercede,	1
Quod omnis probus liber,	1
De vita contemplativa,	1
De nobilitate,	1
De præmiis et pœnis,	1
De execratione,	1
Quod mundus sit incorruptibilis,	1
In Flaccum,	1
De legatione ad Caium,	1
De his libris non est controversia. Circumfertur nomine Philonis Breviarium temporum, sed ab omnibus rejicitur; ut etiam alii historici, qui cum eo Breviario simul editi sunt.	

De Josepho Hebræo. 4057.

Josephus Hebræus floruit sub Vespasiano imperatore, cui prædixit imperium, cum ab eo captivus detineretur. Scripsit:

Antiquitatum Judaicum, lib.	20
De bello Judaico,	7
Contra Apionem,	2
De Macchabæis.	1
Vitam ipse suam addit ad lib. antiq.	
Porro in libris antiquitatum comprehendit Josephus historiam sacram a Genesi usque ad Macchabæos, et deinde addidit reli-	

quam historiam usque ad sua tempora. Libro autem XVIII Antiquitatum c. 4. reddit Christo mirabile testimonium affirmans eum fuisse plusquam hominem, et vere Christum, in operibus magnificentum, in verbis veracissimum, et a Pilato quidem occisum, sed tertia die resurrexisse : cuius testimonii menit Eusebius lib. 1. hist. Eccles. cap. 11 et S. Hieronymus in lib. de Script. Eccles. in Josepho.

Quod autem Hebræi dicunt, testimonium illud de Christo in suis libris non haberi ; et ideo videri superadditum a Christianis ; facile refelli potest. Nam hebræi non habent Josephum filium Matathie, qui græce scripsit libros antiquitatum, de quo nos loquimur ; sed Josephum filium Gorionis, qui aliquid simile scripsit Hebraice ; proinde non est mirum, si Judæi in suo Josepho hoc testi-

monium non habeant, cum in nostro habeatur, et non sit superadditum, sed verum et germanum Josephi testimonium.

Certe S. Hieronymus et Eusebius viri doctissimi fuerunt, et omnes pene libros veterum Scriptorum legerunt : et nunquam hoc testimonium de Christo Josepho tribuissent, nisi scivissent vere ab illo auctore ita scriptum fuisse.

Omissi libros Rabinorum, qui plurimi sunt, quoniam pleni sunt fabulis Judaicis, et erroribus perniciosis : neque verum esse arbitrator, quod J. Garetius, et alii nonnulli scribunt, Rabinos aliquot, quorum opera nunc exstant, scripsisse ante adventum Christi ; video enim passim ab iis mentionem fieri eversionis Hierusalem, et templi, per Titum Vespasiani filium.

DE
SCRIPTORIBUS ECCLESIASTICIS

TESTAMENTI NOVI.

SECVLUM PRIMUM AB ANNO DOM. 1. AD 100.

De S. Petro Apostolo. Anno Dom. 34.

Sanctum Petrum in catalogo primum ponimus, et signamus anno 34. Quia illo anno Domini vivebat, et Ecclesiam regere cœperat.

Quamvis enim exstet apud Eusebium lib. II. hist. Eccles. cap. 13. Epistola Domini nostri Jesu Christi scripta ad Abagarum regem Edessæ : tamen ea epistola nunquam fuit admissa ab Ecclesia inter Scripturas canonicas, inter quas sine dubio admissa fuisset, si ab ipso Domino scriptam fuisse constaret.

Quamvis etiam exstent Cantica B. Virginis Mariæ, Zacchariæ, et Simeonis, ea tamen non ab ipsis, sed a sancto Luca scriptis mandata fuerunt.

Denique quamvis inter epistolas sancti Ignatii martyris inveniat una B. Virginis Mariæ ad ipsum Ignatium, ea tamen, non habetur in Græcis codicibus, neque ejus meminerunt veteres Patres ante Sanctum Bernardum : proinde non constat an sit verè Beate Virginis epistola.

Quod autem attinet ad ordinem inter scriptores sacros Testamenti novi, quoniam eodem vixerunt sæculo, sequi sumus ordinem quem Ecclesia secutur in illis collocandis, tum in litanis, tum in sacrificio Missæ.

Ergo Sanctus Petrus Apostolus, et Christianorum summus Pontifex, et Vicarius Jesu Christi, qui est sacerdos in æternum, anno Domini tricesimo tertio, vel secundum alios tricesimo quarto, Ecclesiæ Christianæ presidere cœpit, et anno sexagesimo nono,

Tom. XII.

vel secundum alios septuagesimo, martyrio coronatus est.

Sanctus Hieronymus in lib. de script. Eccles. scribit Sanctum Petrum crucifixum fuisse anno quarto decimo Neronis. Sed Sanctus Hieronymus Eusebii Chronicum secutus est. Vere enim Nero non imperavit annis quatuordecim, et mensibus octo, ut Eusebius scribit : sed annis tredecim, et mensibus septem, ut scribunt Suetonius, Dio, et alii : et quoniam imperare cœpit a die quarta decima octobris, iisdem auctoribus ; inde fit, ut Sanctus Petrus, qui die vicesimo nono Junii obiit, non anno quarto decimo, sed tertio decimo Neronis obierit.

Scriptis epistolas duas ; ac de priore nulla unquam dubitatio fuit : de posteriore, propter styli diversitatem nonnulla apud aliquos ambiguitas fuit. Sed Ecclesia utramque epistolam, et canonicam, et S. Petri esse docuit, in Concilio Laodiceno, Carthaginensi tertio, Florentino, et Tridentino ; et merito Beda Venerabilis admiratur, fuisse aliquos, qui epistolam illam S. Petri fuisse dubitare potuerint, cum auctor Simonem Petrum se initio nominet, et affirmet, se in monte sancto cum Christo fuisse in transfiguratione, et diserte dicat : *Hanc secundam vobis scribo epistolam*. Hinc enim sequitur, ut auctor hujus epistolæ, vel fuerit insignis impostor, quod nemo unquam dicere ausus est, vel fuerit sanctus Petrus.

Cur autem diversus esse videatur stylus prioris et posterioris epistolæ, rationem reddit Sanctus Hieronymus in epistola ad Hedibiam, quæst. 11, quoniam Apostolus non semper eodem interprete utebatur.

Addit Sanctus Hieronymus in lib. de script. eccles. multos alios libros olim sub nomine Sancti Petri scriptos fuisse ; quos ipse ibidem enumerat ; sed omnino apocry-

23